

BAMSE

© Rune A

KÄLLSPANARE

HANDLEDNING ÅRSKURS F-3

BLI EN KÄLLSPANARE MED BAMSE

Pedagogisk handledning årskurs F-3.

Bli en källspanare med Bamse är ett pedagogiskt fördjupningsmaterial till vandringsutställningen *Bamses källspanare*. Övningarna är tänkta att genomföras i klassrummet innan och efter besök i utställningen.

Syftet med det pedagogiska materialet är att eleverna ska få bekanta sig med källor och reflektera kring olika källors tillförlitlighet. Att kunna värdera och granska källor är viktiga förmågor i vårt demokratiska samhälle och genom att arbeta med materialet kan eleverna träna sitt kritiska tänkande.

OM UTSTÄLLNINGEN

Vandringsutställningen Bamses källspanare turnerar till bibliotek runt om i Sverige från hösten 2023. Klasser kan i samband med turnén besöka biblioteken och få en guddad tur av bibliotekarien. Det går även att besöka utställningen på egen hand. Allt material är producerat av Arbetets museum i samarbete med Biblioteksutveckling Östergötland samt Story House Egmont.

Utställningen realiseras med stöd från Svenska Postkodstiftelsen.

Tecknare: Hedvig Häggman-Sund

Arbetet med Källspanarna är inspirerat av Memme Chatfield på mikportalen.se samt Drejstam, Lund och Gleerups Utbildning AB, Källkritik med Källspanarna F-3, 2017.

SÄKERHET PÅ NÄTET

I diskussionerna i klassrummet kan det komma upp frågor och tankar kring olika händelser och erfarenheter som kan uppfattas som obehagliga för eleverna.

Det kan till exempel finnas elever som blivit utsatta för kränkande behandling och ryktesspridning på nätet eller i andra sammanhang. Tänk alltid igenom hur du som lärare ska agera i dessa situationer så att du är förberedd. Det är viktigt att barn vet att de kan prata med vuxna i sin närhet om nätet. Här kan du som lärare få stöd och läsa mer:

Friends: <https://friends.se/kunskapsbanken/skolpersonal>

Skolverket: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sakerhet-pa-natet>

Eleverna kan själva vända sig till BRIS: <https://www.bris.se>.

LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN (LGR 22)

Materialets koppling till skolans styrdokument

FÖRSKOLEKLASS

Genom undervisningen i förskoleklassen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer, och
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle

ÅRSKURS 1-3

Undervisningen i ämnet **svenska** ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa

Undervisningen i ämnet **samhällskunskap** ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.

Undervisningen i ämnet **bild** ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

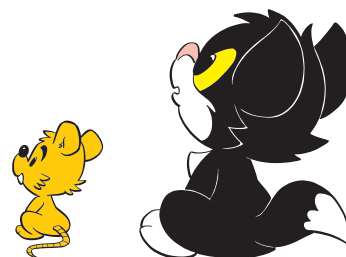
- förmåga att kommunicera med bilder för att uttrycka budskap,
- förmåga att utveckla idéer samt välja och motivera tillvägagångssätt utifrån syftet med bildarbetet, och
- förmåga att analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner.

INNAN BESÖKET

Innan utställningsbesöket är det bra att se filmen:

<https://www.arbetetsmuseum.se/utstallning/bamses-kallspanare/>

Filmen berättar kort om källkritik och ger en introduktion till utställningen.

EFTER BESÖKET

Övningar att göra i skolan efter besöket i utställningen är:

1. **Många olika källor**
Syfte: undersöka och få förståelse för vilka olika källor som finns
2. **Källsortering**
Syfte: undersöka och få förståelse för vilka olika källor som finns
3. **Fakta eller åsikt?**
Syfte: reflektera kring skillnaden mellan fakta och åsikt
4. **Hur mycket tror du på det här?**
Syfte: träna på att värdera informationens trovärdighet utifrån ens egna kunskaper
5. **Viskleken**
Syfte: förstå och reflektera över hur rykten sprids
6. **Gör en falsk löpsedel**
Syfte: reflektera över hur rykten sprids och hur lätt det är att skapa falsk information

1. MÅNGA OLIKA KÄLLOR

Rita olika källor som du ser i klassrummet och sortera dem rätt i de olika rutorna:

BILDKÄLLA

DET GÅR ATT LURAS MED BILDER. MED MODERN TEKNIK KAN MAN FÅ BILDER ATT VISA NÄSTAN VAD SOM HELST. EN RUBRIK KAN OCKSÅ FÖRÄNDRA HUR VI SER PÅ BILDEN.

SAKKÄLLA

SAKER KAN OCKSÅ VARA KÄLLOR. DE KAN INTE TALA MEN DE KAN SÄGA SAKER ÄNDÅ.

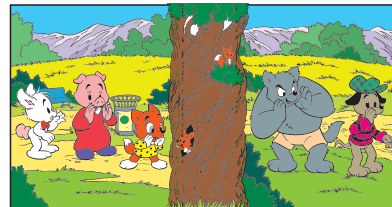
TEXTKÄLLA

MÅN KAN LURAS UTAN ATT LJUGA. DET SOM STÅR KAN VARA SANT, MEN SKRIVET PÅ ETT SÅDANT SÄTT ATT MAN ÄNDÅ FÅR FEL BILD AV DET SOM HAR HÄNT.

MUNTLIG KÄLLA

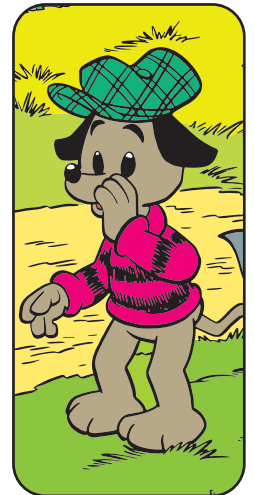
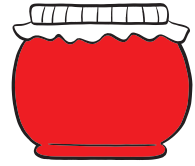
NÅGOT BLIR INTE SANT BARA FÖR ATT ALLA SÄGER DET. DET ÄR VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ VAD MAN SPRIDER VIDARE. RYKTEN SPRIDS SNABBT, SÄRSKILT PÅ INTERNET. DET ÄR MÅNGA SOM INTE TÄNKER PÅ VAD DE DELAR - SÄRSKILT VUXNA.

2. KÄLLSORTERING

Vad för slags källa är det här? Dra streck till rätt symbol. *Obs! Ibland behöver du dra fler streck*

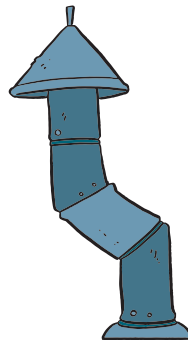
BILDKÄLLA

TEXTKÄLLA

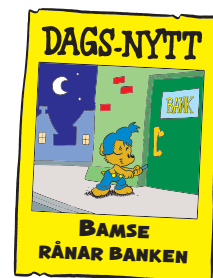
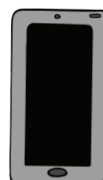
SAKKÄLLA

Tecknare: Thomas Holm

MUNTLLIG KÄLLA

3. FAKTA ELLER ÅSIKT

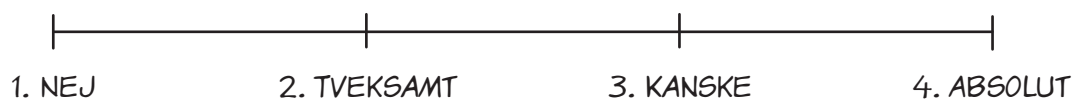
När du söker och får information måste du alltid tänka på vad som är fakta och vad som är en åsikt. Läs meningarna och sätt ett "F" framför de meningar som du tycker är fakta och ett "Å" framför de meningar som du tycker är en åsikt.

- _____ Norrköping är en trevlig stad
- _____ Bamse är en seriefigur
- _____ Källkritik är svårt
- _____ Blått är den finaste färgen
- _____ Efter måndag kommer tisdag
- _____ Bamse är en rolig tidning
- _____ Äpplen växer på träd
- _____ Bananer är godare än äpplen
- _____ Tusen meter är en kilometer
- _____ Nalle-Maja, Brum och Teddy är syskon
- _____ Spanska är ett vackert språk
- _____ En stund är en halvtimme
- _____ Sommarlovet är långt
- _____ Bada är härligt
- _____ Europa är en världsdel
- _____ Krösus är en skurk
- _____ Bamse är oskyldig
- _____ Skolmaten är god
- _____ Bollen är rund
- _____ Falukorv är gjord på kött
- _____ Bamse blir stark av dunder-honung

4. HUR MYCKET TROR DU PÅ DET HÄR?

Läs påståendena och gradera dem beroende på hur trovärdiga du tycker att de är. Motivera dina svar. Fundera också på vilken källa som kan styrka ditt antagande.

I vinter kommer det snöa _____

Bamse är världens mest lästa tidning _____

Det finns vita älgar _____

Hundar kan bli två meter höga _____

På sommaren kommer jag kunna bada varje dag _____

Det finns ett bär som heter blingon _____

Rymden är oändlig _____

Det tar ungefär 40 minuter att laga spagetti och köttfärssås _____

Det bor nästan 8 miljarder människor på jorden _____

Det tar fyra dagar att flyga till månen _____

Världens snabbaste person springer 100 meter på under 8 sekunder _____

Krösus kommer lura Bamse igen _____

Det är bara Bamse som blir stark av dunder-honung _____

Allt som står på internet är sant _____

Det är viktigt att vara källkritisk _____

FÖRDJUPNING:

Skriv egna påståenden och byt med en kompis och gradera varandras påståenden på samma sätt som du gjorde ovan. Prata om hur ni kan ta reda på svaren på påståenden med hjälp av olika källor.

5. VISKLEKEN

Sätt er i en ring eller ställ er i ett långt led. Välj ut en person som får börja med att viska tyst till personen bredvid. Den personen viskar därefter till nästa osv. tills alla personer fått en viskning. Viskningen får bara viskas en gång och den som viskar vidare måste viska det som den trodde att den hörde. Den sista personen säger därefter viskningen högt för alla.

FÖRSLAG PÅ VISKNINGAR:

Nalle-Maja, Brum och Teddy är bra på källkritik.

Nina Kanin tycker om att skriva sanna nyheter.

Krösus och hans sorkkompisar är riktiga skurkar.

FUNDERA TILLSAMMANS:

Blev det annorlunda än det som viskades i början? Var någonstans i kedjan blev viskningen annorlunda? Varför blev det så?

Hur hänger det här ihop med rykten som sprids i andra sammanhang? Känner ni till något rykte som spridits på t ex skolan eller på internet? Exempelvis via sociala medier där man snabbt kan dela vidare information. Vad kan vi tänka på för att undvika att rykten sprids vidare?

FÖRDJUPNING:

Läraren ger två av eleverna ett hemligt uppdrag. De ska byta ut en av Bamsekaraktärerna mot en annan karaktär. De kommer på så sätt förfalska viskningen med flit. Gör samma som ovan och reflektera tillsammans.

6. GÖR EN FALSK LÖPSEDEL

Du ska skapa falsk information om något genom att luras med en löpsedel. Utgå ifrån en av mallarna. Tänk på att inte göra något som kan skrämmas eller göra någon i klassen ledsen.

Alternativ 1: Löpsedel med rubrik. Skapa en bild som passar rubriken.

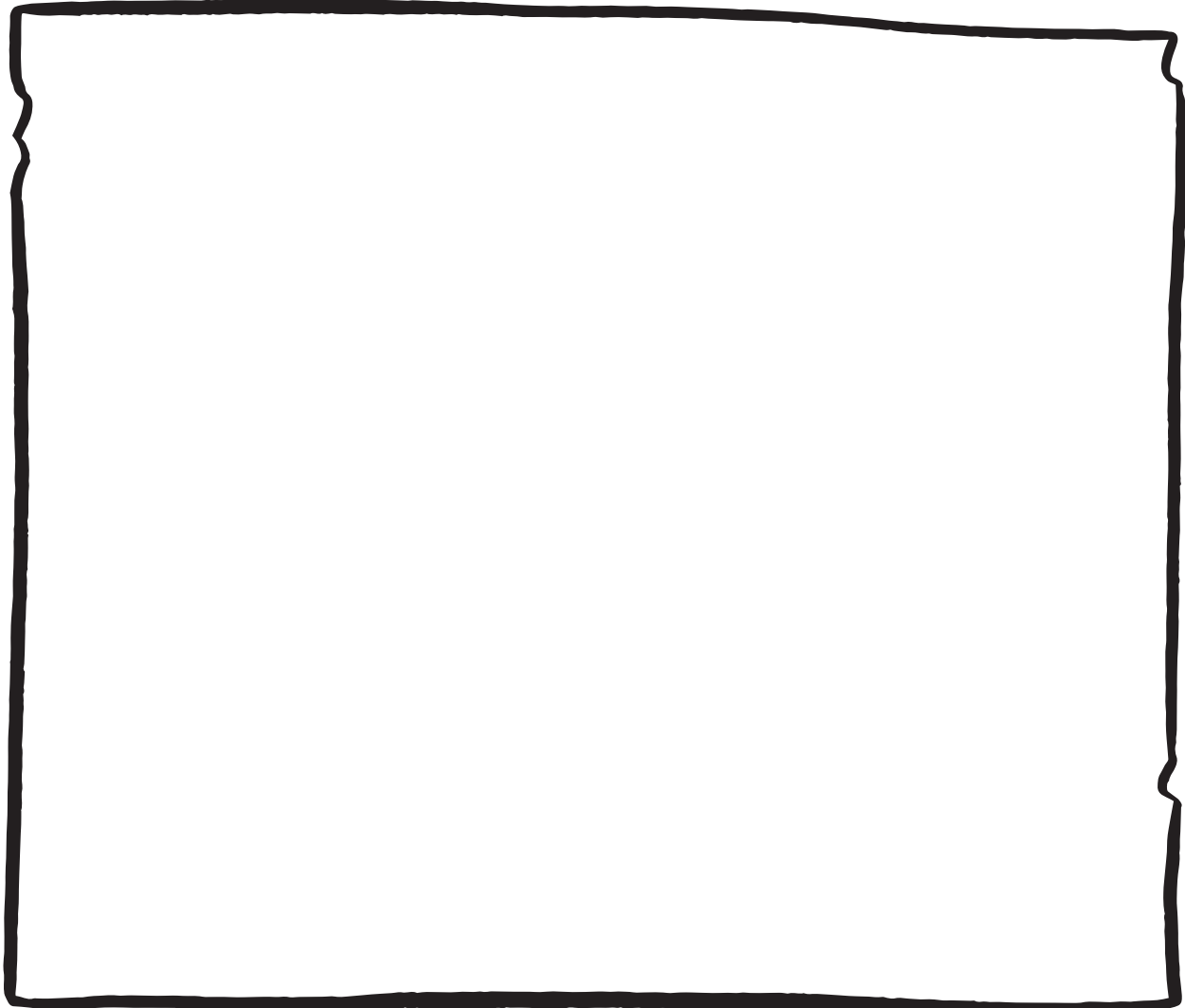
Alternativ 2: Tom löpsedel. Hitta på en egen rubrik och skapa en bild som passar din rubrik.

Titta på alla löpsedlar tillsammans i klassen. Vilka olika teman kan ni se i bilderna?

Hur hänger bilderna ihop med rubrikerna? Hur kändes det att hitta en egen bild och på så sätt skapa en egen nyhet? Tror ni att det kan vara så i verkligheten? Hur kan vi ta reda på om nyheter är falska eller sanna?

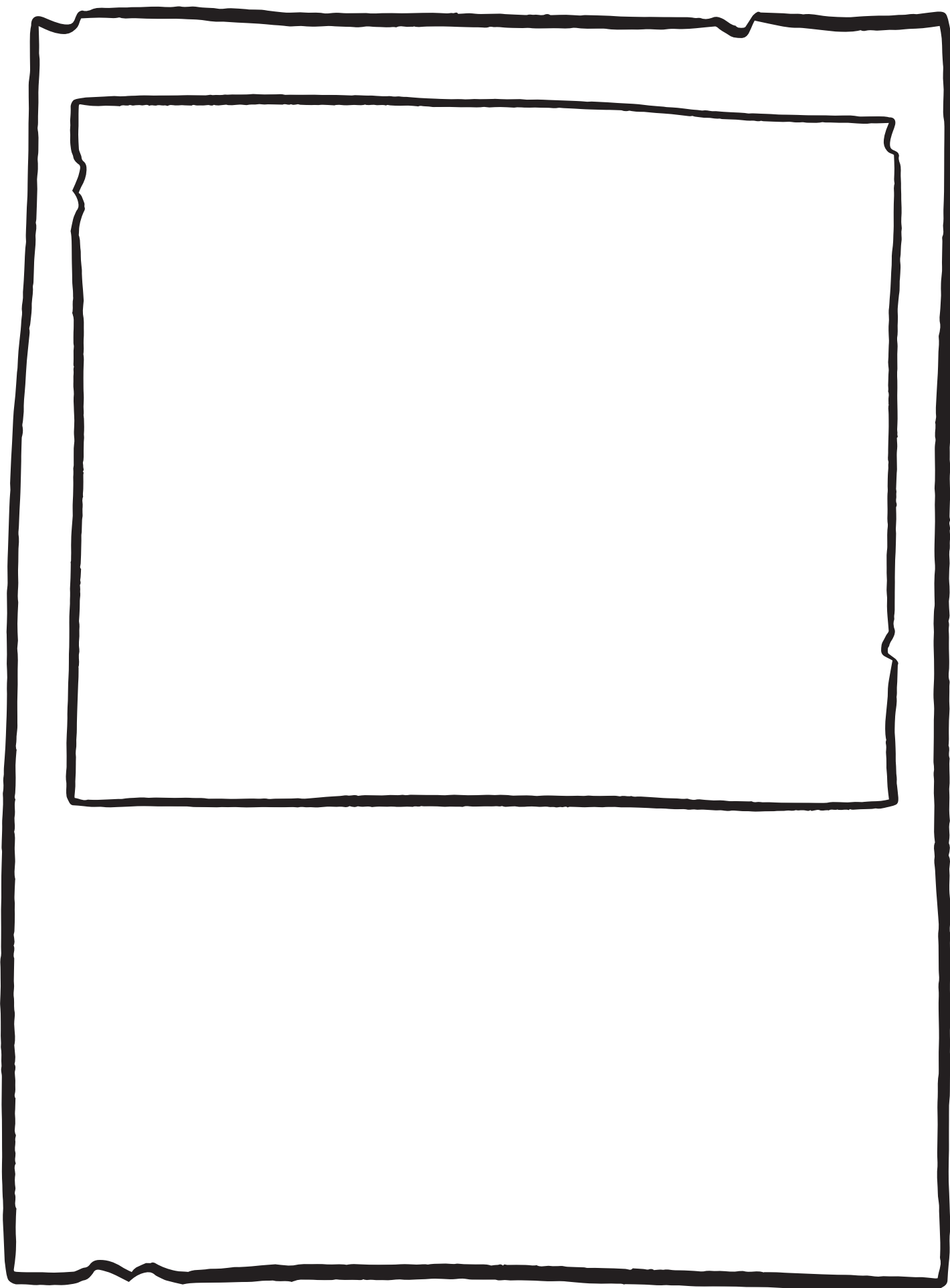

6. GÖR EN FALSK LÖPSEDEL

**BAMSE
RÅNAR BANK!**

6. GÖR EN FALSK LÖPSEDEL

KÄLLKRITIK MED BAMSE

- specialtidning och lektionsupplägg för åk 1-6

Ett rykte om ett monster i Mörka skogen får snabbt spridning bland Bamse och hans vänner. Bamseredaktionen har tagit fram en specialtidning om källkritik för skolor och bibliotek.

Tidningen på 24 sidor innehåller bland annat serierna "Bamse och Mörka skogen" och "Vem är tjuven?". Som komplement till serierna medföljer även ett källkritikstest och två avsnitt av "Bamses skola". Här kan man lära sig om källkritik och ryktesspridning på nätet, och få tips om hur man kan tänka.

För att underlätta användningen av "Bamse och källkritik" i skolundervisningen har förstrelärarna Jenny Esbjörnsdotter-Karlsson och Linda Sikström från Malmö tagit fram ett specialanpassat lektionsupplägg för årskurs 1-6.Handledningen består av ett antal olika övningar med utgångspunkt i både individuellt arbete och grupparbete, samt diskussionsuppgifter och högläsning.

Tidningen finns att beställa i klassuppsättningar fysiskt via vår webbshop – se länk nedan. Den finns även tillgänglig digitalt på Polyglutt och via ElibU – Sök på "Bamses tidning om källkritik". Önskar du den digitala tidningen tillgänglig på något annat sätt eller har frågor om materialet, vänligen kontakta charlotta.borelius@egmont.se

Tidningen finns till självkostnadspris och handledningen för gratis nedladdning på

<https://serieriundervisningen.se/bamse-och-kallkritik/>